

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.
Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

A reformáció és a tudomány.

Egyetemi rectori székfoglaló.

1917. szeptember 17.

Amidőn egyetemünk 1917—18. tanévnyitó ünnepe alkalmából kegyelem és békesség kívánásával tiszteletteljesen üdvözölni szerencsém van, legyen szabad rámutatnom a reformáció és a tudomány ama közös alapelveire, amelyek négy évszázad óta a szellemerkölcsi világ fejlődése és tökéletesedése tényezői valának, és emberileg szólva, még évezredekre kihatólag irányító és döntő jelentőségű kánonok maradnak.

A reformáció alapeszméje a világhódító evangéliom kezdetbeli megnyilvánulásához hasonlóan, szinte észrevétlenül fakadt föl abból a csodás forrásból, amelyet ihletésnek nevezünk. Aztán egyre fokozódó erővel, ellenállhatatlanul előretörve s győzelemről-győzelemre jutva: megrázkódtatta ez a sebesen zúgó szélnek zendüléseként tovaterjedő tisztító vihar az akkor már korhatag vén Európát s nyomában új ég és új föld tárult föl egyesek, népek, nemzetek előtt egyaránt. Mint ahogy a parányi magból sudárba szökkenő mustárcserje meglepő gyorsasággal fává fejlődik, melynek lombjai számos légi szárnyasnak nyújtanak üdülést: aképen a szerény kezdetű reformáció, nemzedékről-nemzedékre átöröklődve, csakhamar érezte áldását még világ-résziünk határain túl is, mind az egész föld kerekiségén. Valami varázslatos jelenség volt az, amikor a hajdanakor profétái és apostolai módjára megannyi ihletett szellemű és lángnyelvű férfiak szállottak síkra, egyen-egyen a Lélek fegyverével felövezetten, s nem félemülve meg még az akkori világ kényuraitól sem: bátorságosan hirdették mert vallották, vallották mert megismerték azt az igazságot, amely szabadokká teszi a lelkeket. A nemzetek anyanyelvén hirdetett evangéliom elhatott úgy a kunyhók lakosaihoz, mint a trónok hatalmasságaihoz és erejének hatása érezhető vala szerte mindenütt, mert a megelevenítő örök Lélek ott lebegett a szellemerkölcsi mindenség felett.

A reformáció egyházi és állami téren elismert világtörténelmi jelentőségének méltatásától ez alkalommal és e helyen eltekinthetünk; de a tudománnyal való kapcsolatáról és szerves egybeforrásáról hivatászerűleg és őszintén bizonytságot kell tennünk éppen most, amikor a reformáció négyszázados évfordulójával egyidejűleg a tudomány dicsőséges szabadságharcának emlékezetére szintén ünnepet szentelhetnek az egyetemek. Ha mi erről a tényről hallgatnánk: a történelem, az idők, az igazság bajnokainak szellemei, legközelebről pedig a tudománynak szentelt emez ősi csarnokok tennének tanúbizonytságot ellenünk és egyszersmind amellet is, hogy a reformáció a tudomány föllendülésére, szabad fejlődésére és eredményeire áldásos hatást gyakorolt.

A vallás- és művelődéstörténelem bűvárai előtt nem ismeretlen az a tény, hogy a reformáció és a tudomány azonos alapelvből indult ki s mindkettő ugyanazt a hivatást, kötelességet és célt állapította meg úgy az egyesek, mint az egyházi, állami, tanügyi és nemzeti intézmények feladatai gyanánt. A reformáció egyetemes vonatkozású irányításának és érvényesülésének nyitja éppen abban rejlik, hogy kovászként átjárta a világtársadalom minden rétegét s mozgásra, élettevékenységre készítő, átalakító hatása elől nem térhetett ki földünk egy kulturnépe sem. Ám a legmeghittebb, leghatalmasabb és legsikeresebb szövetségestársa eleitől fogva a tudomány volt és az ma is. Ennek a jelenségnek jelentősége sokszorososan fokozódik, ha meggondoljuk, hogy a tudomány és ennek góctelepe az egyetem, virult s gyarapodott, még mielőtt a reformáció eszméje csak meg is fogamzott volna. A tudomány művelésére szánt veteményes kertek munkásai részben még ma is értékes kincsekkel gazdagították emberi nemünk szellemi tárházait már századokkal előbb, mint amikor az egyéniség tiszta öntudatra ébredésének és az igazság megismerésére törekvő szellem jogai biztosításának és szabadsága kivívásának ideje elközelgett. Csakhogy az a szellemi munkálkodás mesterséges korlátok között mozgott, és eredményein, miként az üvegházi növényzeten, meglátszott és megérezett

a verőfény és szabad levegő hiánya. Csakis hosszantartó szívós vívódás után sikerült a tudomány munkásainak eljutni arra a belátásra, hogy az ismeret világosságát kriptába rejteni és másoktól elvonni nem szabad, sőt azt tartóba tett gyertyaként akadálytalanul és tiszta fényben kell világoltatni a köz javára. Az emberi szellem ily módon való öntudatra ébredése következtében föléledett és megelevenedett az addig dermedtségi állapotban tengődő óvilág s a nép, mely sötétségben jár vala, láta nagy világosságot és akik lakoztak a halál árnyékának földén, azok felett fölragyogott az égi fény. Ez történt kiváltképpen a XV. és XVI. századbeli útegyengetés és előkészítés folyamán, amikor is a tudomány, az irodalom és a művészet mezején egyre-másra érlelődtek azok az eszmék, elvek, nézetek, amelyek megannyi előfutárok és hírnökök gyanánt jelezték, hogy immáron közelg az egyetemes szellemi és erkölcsi újjászületés napja és fölkelőben van a gondolatszabadság s a tudományos szabad kutatás hajnalesillaga. Kicsoda nem tudná, hogy ez volt az egyházi, állami, társadalmi és erkölcsi élet középkori átalakulásának és a nemzeti nyelv joga érvényesülésének óhajtvá várt adventi időszaka.

De noha az ókori irodalom és művészet remekeinek tanulmányozása és az ezen réven elért kulturális fejlődés, úgyszintén a kongenialis alkotások sorozata ámulatra ragadta a középkori társadalom köreit, sőt műértő méltánylásra talál jelen korunkban is: mindamellet ez a tavaszi üdítő fúvalomként ható szellemi áramlat sohasem volt volna képes megtisztítani a vallási, erkölcsi, köztársadalmi és tudományos élet légkörét a már szerfelett felgyülemlett kóros csiráktól és rákfekélyszerű ragályoktól. Viszont a bölcsészet-, nyelv- és történettudomány bemohosodott ősi kútfőinek bűvárolása következtében feltáruló új ismeretek még oly nagy halmazából sem tudott a középkor pozitív keresztyén tartalommal gazdagodni, sőt a csupán egyoldalúlag pallérozott keresztyén tudósok gondolkodását, érzületét és szellemét az ókori irodalom eszmei tartalma a pogány világnézet zománcával vonta be. Hiszen még a legmervadóbb szellemi arisztokratáknál is mosolyt keltettek a bibliai írók és egyházi atyák tanításai s az előkelő papi körökben az evangéliomot alig értékelték többre, mint a görög mythológiát. Ilyen szármalmas viszonyok közepett az Isten adta nép úgy tagjaiban, mint tömegében egyaránt eszközzé vált a hatalmasok kezében s a vallás és tudomány testvérkezéseként irányító szerepre jutott filozofáló religio merőben képtelen volt életerőt ömlesztetni s lelket lehelni a köztársadalom erjedésnek indult szervezetébe.

Ám, amikor már az antik nyelvek és irodalmak elévülhetetlen becsü kinstárainak ajtajai föltárul-

tak s a klasszikus szellemnek és iránynak a tudományban való felújítására törekvő humanismus annyira amennyire oszlatta az elmék homályát; aztán meg a lelkek, inkább, mint valaha, éheztek és szomjúhozták az igazságot s az út is meg volt egyengetve az evangéliom tudományának diadalmas pályafutására: ekkor ethikai szükségesség szerint fölragyogott a reformáció napja, hogy fényt, meleget, világosságot árasztó sugarainak hatására megújuljon és megtermékenyüljön a szellemerkölcsi világ. Nyilvánvalóvá lett az örök igazság és az ezen igazság megismeréséből eredő meggyőződés eredményeül és áldásául diadalra jutott a szabadság.

*

Közelebbről méltatva a reformáció és a tudomány közös alapelveit: mindjárt szemünkbe tűnik azonos sarkalatos dogmaként az igazság megismerésének joga, ami, noha minden egyes szellemi munkásnak, sőt általában kinek-kinek, mint az emberiség egységes organismusa tudatos tagjának elidegeníthetetlen tulajdona: mindamellet annak érzetét és tudatát az irányzatos nevelés, a káros környezet és más áldatlan ráhatások behomályosíthatják, sőt végképpen tönkretelhetik. Példa erre a tekintélyek által korlátozott, lenyűgözött és megbénított szellem tengődése, amikor ugyanis amiatt, mert a gondolkodás és elmélődés szabad szárnyalását s a meggyőződés megnyilatkozását bármely néven nevezhető irányzat, rendszer, szervezet, vagy érdek akadályozza: a tudományos kutatás eredményei a maguk valóságában, hamisítatlanul napfényre nem juthatnak, sőt maga az eszme, már az agyban fölvilanásakor enyészetre van kárhozható. Ha nevezetesen a bölcsésznek, a természettudósnak, historikusnak, vagy éppen a theologusnak már a priori számot kell vetnie azzal, vagy töprengenie kell afelett, ha vajjon az általa kutatott igazság megtalálása és megismerése esetében nem ütközik-e bele valamely felettes hatóság, vagy tekintély érdekkörébe s nem kell-e már jóelőre vezekelnie az igazság nyílt kimondásáért: akkor természetesen még szó sem lehet komoly tudományos munkáról, annál kevésbbé a tények megbízható megállapításáról. Ám a reformáció meggyőzte a tudományt arról, hogy az emberi szellemnek Istentől nyert joga és hivatása az igazság megismerése és a köz javára való értékesítése: tehát az Istentől képességekkel megáldott minden egyes szellemi munkás kötelezve van arra, hogy vizsgálja meg a tekintélyektől diktált véleményeket, vegye bírálat alá a hagyományos tantételeket, a tömegirányításra kieszelt leckéket s hatoljon bele a szentírás szövegének és szellemének nyomozásába, sőt az igazság Lelke által vezéreltetve, törekedjék az okok és okozatok

kapcsolatának, a mindenség összes jelenségeinek, a lét végcéljának, utoljára meg még az Isten léte és lényé mélységes titkainak is a megismerésére.

Az igazságnak ilyen közvetlen, egyéni földerítése és ezen az alapon az eredménynek vagy következtetésnek semmiféle érdek által meg nem tévesztett, félre nem vezetett, éppen azért hitelre méltó megállapítása általában véve minden józan gondolkozású embernek kötelessége; mennyivel kevésbé mentesíthető ez alól a tudománnyal foglalkozó tudós, akinek örködnie kell afelett, hogy a tudomány világosságát semmiféle egyéni, vagy közösségi tekintély el ne homályosítsa, avagy éppen véka alá ne rejtse. Elvitázhatatlan, hogy az igazságnak a tudomány révén történt ilyen módszerű és célú szabad kutatása a reformációig szinte ismeretlen volt, amennyiben a történelmi- és tekintélyhit, mint az egyéni öntudaton kívül levő bizonyosságokból levezetett érvekkel domináló elv, kizárta az értelmi és ítélkezési tevékenység függetlenségét, ami miatt viszont, közvetlen, szabad és erkölcsi értékű szellemi munkásság nyomait csakis vajmi szórványosan, egy-két kimagaslóbb férfiúnál lehetett észlelni. A humanizmus légkörében öntudatra ébredett egyéniség azonban, a reformáció varázshatása folytán érvényesítette a jogát s az őskori klasszikus szellemnek és iránynak a tudományban való értékesítése és a biblia elemző tanulmányozása mellett még az idő és tér végtelenségein felül levő világ mivoltának, törvényének és végcéljának szabad kutatásába, úgyszintén az államalkotmány, jogrend, törvényhozás önálló erkölcsi jelentőségének és az egyháztól való teljes függetlenségének megállapításába is belemélyedett, hogy így az igazság, mint tény, a maga szintisztaságában és elegyítetlen valóságában ismeretessé és az egész emberiség közkincsévé váljék.

Az igazság végtelen birodalmának ilyen hivatásos, méltó, mert önzetlen, józan és szabad vizsgálása eredményeül alakul ki a tudományos meggyőződés, a tények felől nyert bizonyosság, amikor is az igazság a kutató egyén alanyi és tudatos birtokává, általa pedig a társadalom, a nemzet, az emberiség boldogulásának hathatós tényezőjévé lesz. Ebben a tekintetben sokat köszönhet a reformációnak a tudomány, mert a reformáció mutatta meg, hogy a meggyőződés őszintesége, megbízhatósága és értéke felől, a független és szakavatott vizsgálódás alapján szerzett megbizonyosodás nyújt kezesiséget. A tudomány művelésére hivatott tudós akkor lehet meggyőződéssel a következtetéseknek és megállapításainak tévedéstől mentessége és helyessége felől s csakis akkor csatlakoznak hozzá rokongondolkodású és megértő társak, ha bárminemű lappangó, vagy nyilvános érdektől független énjének s lelkiismeretének legmélyén gyökerező meggyőződése úgy

magának, mint embertársainak tökéletesedésére, a köz javára és — végső elemzésben Isten dicsőségére irányul. Amiként tehát a reformáció a lelkiismereti szabadságnak és bármiféle földi tekintélytől független egyéni vizsgálódásnak mozdíthatatlan sziklafundamentomára épített: aként a tudomány is egyedül a szabadság szent földjén, a világosság tiszta fénysugarinál, a szellemi és erkölcsi lét üde légkörében tenyészhet, virulhat és gyümölcsözhet. Ezért nélkülözhetetlen és szükséges feltétel minden tudományos munkásra nézve a szigorú és részrehajlatlan önbírálat, a komoly igazságérzet, a lelkiismereti szabadság és a bölcs önmérséklés.

* Dr. Erdős József.

Iskola

Évnyitó ima 1917 szeptember 17.

Kívánczik hozzád a mi lelkünk, Uram, legyen segítségünk tetőled. Ámen.

Mindenható Isten, Felséges Atyánk! Trónod örök, hatalmad ronthat, teremthet száz világot s mégis szelid jóság s szeretet vezet kormányzásodat, sőt Atyánk akarsz lenni szent Fiadban. Te szabad meg rendeltetését, hivatását minden teremtményidnek s hivatásuk teljesítésében biztosítod a világ összhangját. Minden hivatásérzet Reád utal, Rólad beszél tehát, minden hivatásteljesítést atyai jóságod jutalmaz. Ime ez a mindnyájónk lelke mélyén ott élő gondolat vezetett most ez iskolai év kezdetén trónod elé.

Hatalmadról, szeretetedről tesznek bizonyosságot az iskolák s köztük a mi egyetemünk is, melynek most negyedik évét nyitjuk meg. Óh, Uram, mi nem feledjük el, hogy Te adtad annak születését a legborzalmasabb háború véres hajnalán, Te őrzötted meg válságos esztendőkháborúságai között s hatalmadban, szeretetedben bizakodva nézünk annak Te általad megszabott jövője elé. Mi nem feledjük el, hogy a tudás nélküled a lélek büszkélkedése, mely megaláztatik. Nincs itt változhatatlan, egyedül Te vagy az, Uram, mi pedig a Te bölcseségedet lessük el a történelemből, a természet világából. A Te tudásod az örökkévaló, a mi tudásunk pedig a múlandó világ változásainak tudása, és épen ezért változó, ha csak legfőbb törvényeül Téged nem ismer el.

Hatalmadnak, szeretetednek hirdetője egyetemünk, melynek élére annak tanárait állítottad. Te állítottad, óh, Uram, mert Tőled vették a hivatáshoz szükséges adományt, hogy azzal sáfárkodjanak s a Te lelked vezet munkájokat. Nevelsz benne ifjúságot

a Te félelmedre, hazaszeretetre, s támasztasz minden nemesen érző lelkekben iránta érdeklődést.

Ime mindannyian, kik itt megjelentünk, a legfőbb kormányzóhoz: Hozzád, hatalom és szeretet teljességéhez járulunk hálaadással a múltért, új hivatásunkhoz kibocsáttatást kérni a jövőre. Fogadd el azoknak háláját, kiket véres napok izgalmas eseményei között megsegítettél a tudás forrásaihoz való zárandoklásukban; fogadd el mindazok háláját, kiknek ifjaink közül idehaza ismeretben, szeretetben gyarapodást adtál, mialatt társaik nyár forróságában, tél kemény jegében élet-halálharcra állnak szemközt elleneinkkel; fogadd, Uram mindamiénk háláját, hogy városunkban engedted megépíteni a magyar nemzeti kultúra fényes fellegvárát zálogául annak, hogy ez a föld, apáink szent földje, magyar marad, magyar lesz, s nem győzhetnek ellenünk a pokolnak minden kapui sem.

De együttal, mikor Eléd, mindeneknek kormányzója, ura elé járulunk, áldj is meg minket. Bölcseség, szereteted kormányozza ennek az évnek folyását, hogy mindenek jó véget érjenek. Uram! Mi a tudományok titáni harcában erről a kormányzói tevékenységről sokszor megfellelünk: taníts, hogy ha a tökéletesség útjára adtad is a tudományt, Hozzád egyedül az alázat vezet. Uram! minálunk a tudás sokszor a lélek kevélységének a takarója, amelynek pedig mások gyámolítására kellene szolgálni: óh adj azért a tudás mellé szeretetnek lelkét.

Az imádság és munka kettős jelszava nevelje ifjúságunkat ősi erények méltó képviselőivé. Bűnök ezer csábja, könnyelműség, elbizakodás kísértései ellenében intse alázatra őt a Hozzád szálló imádság s feltörekvő küzdelmében, kétség és csüggedés közben legyen fegyvere a törhetlen munkálkodás.

Állítsd mindnyájóknak elé például szent Fiadat, hogy ő legyen számunkra a bölcsesség, szeretet, hit és akadályokat leküzdő erő.

Uram! Te közben-közben különös mértékben is kitöltöd Szent Lelkedet s munkálsz világ megújítást, mint amilyené tetted a most 400 éves reformációt, az emberiség történelmének eme fordulópontját. Óh ha még egyszer kitöltened ezt a Lelket! Óh, ha ez év világ megújítássá is válnék számunkra! Mit használ itt bent a csendes építés, ha ott kint a harcok tomboló viharában ezerannyit pusztítanak helyette? Mit ér a lelkek javítására irányuló törekvés, ha a lelki élet újabb és újabb mérélyeit termi meg a sanyarú kor? Mit használnak a tudományok felszentelt falai is, ha nincs ifjúságuk, ha az alma mater elhagyatva áll? A Te világot megújító Lelked hozhat új tavaszt a pusztulás után.

Világok kormányzója, nagy Isten! Te hatalmas volnál egy szempillantás alatt megvalósítani közöt-

tünk a Te szent országodat, melyben béke s igazság uralkodnak; magas eszményét meg is mutattad előttünk Idvezítőnk az Úr Jézus életében. Te azonban mi általunk, gyenge emberek által akartad azt itt e földön megvalósíttatni, hiszen minket tettél földi kormányzásod eszközeivé. Az is a Te bölcs akaratodból van, hogy nehéz küzdelmekből születik meg a jobb, tökéletesebb világrend a természeti és erkölcsi világban egyaránt. Eként halad a fejlődés az általad kitűzött legtökéletesebb cél felé.

Ime, ilyen újabb kort várunk most is, epekedik utána a természeti és szellemi világ egyaránt. Óh, hiszen elég régen vajudik a világ s benne az emberiség, hogy szenvedésére megnyugtató béke következzen, hogy tisztább, erényben, hivatásban a régivel nagyobb kor szülessék meg.

Segíts bennünket, kit-kit hivatásának körében annak létrehozásánál. Mikor mi a reánk bízott hivatás új esztendejére áldásodat kérjük, ugyanakkor esedezünk előtted hazánkért, annak felvirágzásáért, az uralkodóért; városunkért, annak előljáróiért, minden nemes és jótékony intézetért, igazság, ember-szeretet diadaláért, a gonosz munkáinak romlásáért. Esedezünk mindenekfelett a Te bűnbocsátó atyai kegyelmedért. Add nekünk szent Fiadért e kegyelmet s ne hagyj el, ha megérdemelnénk is.

Óh, Uram! Ez a Te kegyelmed lesz a mi legfőbb nyereségünk, mely felemel, még ha megpróbáltatások keresztjei jönnének is reánk, mert hiszen a Te kezedben vagyunk mi és mind az, amivel birunk; ez a kegyelem tesz erőssé, még ha a világ birtoka elveszne is számunkra s örök kormányzásod másokat állítana helyettünk földi hivatásunk terére, mert annak birtokában tudjuk, hogy örök javak tétettek el számunkra Te nálad s aki itt kevesen hív volt, majd többre bizatik égi országodban. Ámen.

Mint Urunkhoz, királyunkhoz járultunk, hogy az új iskolai év kezdetén vállalt hivatásunkban jóváhagyásodat, megkezdendő munkánkhoz segítségdet kérjük. Mint gyermekeid távozunk, kik biztatást nyertünk szent Fiad, az Úr Jézus Krisztusban. Tőled nyert hivatásunk érzete felemelte lelkünket, mert hiszen a Te dicsőséged szolgáljuk annak betöltésével, mint dicsőséged hirdetője a világ rendje és harmóniája; istenfiúságunk tudata pedig vigasztalás sok keserveinkben, mert annak az örökkévalóságnak záloga az, amikor majd dicsőséged mi bennünk, gyarló emberekben teljes lehet. Tökéletesség Istene, segíts bennünket ez évben is bajainknak leküzdésében s vígy közelebb szent országodhoz. Ámen.

Dr. Lencz Géza,

Egyház

Határozati javaslat — indokolás nélkül.

„Egyházmegyei közgyűlés elismeréssel és hálás köszönettel veszi tudomásul, hogy a főtiszteletű konvent 1917 január 1-től a lelkész-özvegyek évjáradékát 840, az apátlan árvák neveltetési segélyét 168, a szülötlen árvákét 252 koronára emelte fel, és bár ezzel a lelkész-nyugdíjintézet teljesítő képességét kimerítettnek jelzi, még sem tartja lehetőnek, hogy az özvegyek és árvák annyira indokolt és kívánatos támogatása itt és ezen összegekkel végkép lezárassék, sőt újabb segélyforrások nyitására kíván gondoskodni önmaga hatáskörében is, az érdekeltek újabb áldozathozatalra felhívásában is.

Közgyűlésünk teljes mértékben átérzi a lelkész-özvegyek és árvák szinte elhordozhatlan sorsát, és még e felemelt segélyösszegeknek is szármalmas csekélyességét: kész szívvvel óhajt segítőkezelt nyújtani a nyomorral küzdőknek. Ép azért felhívja elsősorban a lelkészi-kart, hogy 1918 január 1-től kezdve az eddigi 3 1/2% helyett: fizessék jövedelmük 5%-át évi tagsági díjban. Másodsorban az egyházközségek fenntartói díj fejében 3%-ot. Ezen összegeket egyházmegyénk lelkészei és egyházai ezennel felajánlják és ezeknek fizetésére e határozattal erkölcsileg és anyagilag elköteleztetnek.

Ezen forrásokra támaszkodva, már 1918 január 1-től emeltessék az özvegyek évjáradéka 1000, az apátlan árvák neveltetési segélye 200, a szülötlen árváké 300 koronára.

Mindezek felett úgy egyházmegyénk, mint az erre ezen határozattal felkért minden, magyarországi református egyházmegyék, illetékes egyházkerületeik útján intézzenek a főtiszteletű konvent által felterjesztendő kérvényt a m. kir. kormányhoz és magyar törvényhozáshoz, hogy az annyi anyagi szűkséggel küzdő, magasztos hivatásukban fáradhatlan hűséggel járó, a magyar haza iránti önfeláldozó szeretetben példakép gyanánt tündöklő református lelkészek elmaradott özvegyeit és árváit gyámolító országos lelkészi nyugdíj- és özvegy-árva gyámintézetünket a törvényekben nyugvó jog és méltányos igazságnak megfelelő évi segéllyel gyámolítsák és tegyék lehetővé, hogy nemzetünk ezen nagyértékű munkásainak szerelmesei a siralmas nyomortól megvédessenek.

Ezen kérelem teljes bizodalommal remélt teljesítésével az özvegyek évjáradéka 1500, az árvák neveltetési segélye 300, illetve 500 koronában állapíttassék meg, fenntartatván, hogy a neveltetési segély összege az özvegyi évjáradékot túl nem haladhatja.

Beadatott az alsószabolcs-hajduvidéki református egyházmegye közgyűléséhez.

Jakucs Sándor,
református lelkész.

Halottaink

Szeremley Barna. 24 éves lankadatlan tanári munka után folyó hó 16-án hirtelen hunyt el a kisújszállási református főgimnázium e mindenkitől szeretett, becsült igazgatója, 47 éves korában. Kedden délután volt egyszerűségében fölemelő vég-tisztességtétele. Koporsóját megtört felesége s négy apró gyermeke, helybeli és vidéki kartársai, a gimnázium növendékei s Kisújszállás város lakóinak nagy része vette megindultan körül. Benne nemcsak a vezetése alatt álló intézet, hanem egész református tanügyünk egyik kimagasló diszét veszítette el. Legyen siri álma csendes s virasszon nemes szelleme forrón szeretett iskolája fölött! (Nekrológiát Lapunk legközelebbi száma fogja közölni.)

Hunyady Sándor, a hódmezővásárhelyi főgimnázium példás szorgalmú, kötelességtudó növendéke az orosz-román fronton gránáttól találva, július hó 23-án hősi halált halt. A megboldogult ifjú hősből Hunyady László gyoroki lelkésztársunk fiát gyászolja.

Legyen áldott emlékezetük!

Különfélék

Békevágy.

A békevágy egyre jobban terjed a hírlapok szerint az ellenséges országok népei között. A pápának a fejedelmekhez intézett szózata, ha nem volt is sikeres, de nem is hangzott el eredménytelenül. A katolikusok országonként is, meg nemzetközi kongresszuson is állást akarnak foglalni a pápa és így a béke mellett.

Kevesebbé hangosan, de nem kevesebb őszinteséggel bocsátottak ki ez év májusában Dánia, Hollandia, Norvégia, Svédország és Svájc protestáns egyházainak vezetői egy iratot az összes keresztyénekhez. Irásukat ezzel végezték: „Adjon Isten nekünk világosságot, hogy megértsük, mi a helyes, és erőt, hogy ezt tettel is megbizonyítsuk”.

Ezeken kívül több külföldi semleges vezető protestáns lelkész és testület munkálkodott s dolgozik ma is hasonló áldásos céllal — s még mindig csak szájjal mondjuk, tettel azonban nem cselekszünk, amire már a pogány klasszikus rájött: „Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes”.

A debreczeni m. kir. tudományegyetem évmeinyító ünnepe szeptember 17-én volt. A nagytemplom

ban d. e. 10 órakor tartott istentiszteleten dr. Lencz Géza hittudománykari tanár mondott gondolatokban és formai szépségben egyaránt gazdag imádságot, a kollégiumi kántus pedig szép énekével emelte az ünnepi hangulatot. A kollégium dísztermében tartott egyetemi közgyűlésen előbb dr. Láng Nándor lelépő rektor számolt be az elmúlt egyetemi év történetéről s a jelenvolt díszes közönség lelkes éljenzése közt vált meg méltóságától, melyet minden tekintetben méltón és példaadó módon töltött be. Majd Dr. Erdős József, az új Rector magnificus emlékezett meg rövid, de művészileg konstruált beszédben az egyetem alapítójáról, Ferenc József királyról, azután pedig felolvasta „A reformáció és a tudomány” című rektori székfoglalóját. Erdős József nagy tudományát sokkal jobban ismeri a mi olvasóközönségünk, semhogy díszítő jelzőkkel kellene emlitenünk értekezését, melyet különben szerencsések vagyunk Lapunkban közölhetni. Végül Zoványi Jenő, a hittudományi kar dékánja mondta a szokásos adhortatiót, a törvénytiszteletre figyelmeztetve s igen szép szavakban az önálló gondolkodásra serkentve az ifjúságot. A nagyszámú és előkelő közönség soraiban sajnálattal nélkülöztük a különböző vallásfelekezetek lelkészeit. Egyedül Szele György református lelkész volt jelen. (Püspökünk Budapesten volt távol.) Pedig a rektori székfoglalónak a meghívón is jelzett tárgya épen az egyházi embereket is érdekelhette volna.

A Református Katonák Lapja legújabb (szep-temberi száma) több értékes cikk mellett Kiss Ferenc egyetemi tanár tollából hozza dr. Baltazár Dezső püspökünk harctéri útjáról írt referációjának befejező részletét, melyet nem lehet meghatottság nélkül olvasni. A katonák között missziót teljesítő lap számára adományokat a kiadóhivatal (Budapest, VII. Abonyi-utca 21.) fogad el.

Az első lelkészképesítő vizsgálat folyó hó 18—20. napjain folyt le Debreczenben. A tizenhárom jelentkező közül jeles képesítésű lett három, jól képesített négy és képesített hat. Elégtelennek tehát egyik sem bizonyult. Békesség és áldás sokasodjék meg az ifjú Timotheusok életén és munkáján.

A Középszabolcsi egyházmegye folyó hó 12-én gyűlést tartott Nyiregyházán. Az egyesület elnöke, Szabó Aladár apagyai lelkész, megnyitó beszédében rámutatott a háború immorális kinövésére, amelyek fokozott éberségre és munkára serkentik a lelkészi kart. A lelkipásztori tevékenység élénkítése céljából igen kívánatos volna a lelkészek minél gyakoribb összejövetele. ezáltal nemesak az egyházmegyei lelkészegyesület, hanem az apróbb lelkészi körök is igen áldásos munkát fejthetnének ki. — Andrassy Kálmán buji lelkész, a reformáció négyszázados évfordulója alkalmából tartott emlékbeszédet a nála megszokott közvetlenséggel. Párhuzamot vont a reformátorok és a mai kor lelkészei között. Azok diploma nélkül csupán belső elhivatással munkálkodtak mint a próféták és az apostolok — eredményesen,

ezek diplomával a kezökben, sokszor minden belső elhivatás nélkül eredménytelenül. A lendületes beszéd, bár az előadót ideális gondolkodása és prófétai lelke olykor szertelenségbe ragadta, a jelenlevőkre mély hatást gyakorolt. — Tárgyalás alá kerültek azok a liturgiai és rendtartási kérdések, amelyek az utóbbi időben egyházunk egyetemének minden rétegét foglalkoztatják: az úrvacsorai agendális kérdések, az úrvacsorai közös és különkehely és a hétköznapi reggeli istentisztelet módosítása. Különösen a kehelykérdés tárgyalatott nagy érdeklődéssel. Az előadó, Bokross Elek rohodi lelkész a közös kehely fentartása mellett foglalt állást. Orosz Tamás venesellői lelkész ellenben a külön kehely fakultatív behozatalát ajánlotta. A meg-ejtett szavazás egy szótöbbséggel az előadó javaslatát fogadta el némi módosítással. Végül tisztikarát választotta meg az egyesület. (ot.)

A középszabolcsi egyházmegye folyó hó 25—26. napjain Nyiregyházán tartja őszi közgyűlését s megelőzőleg reformáció emlékűnnepélyét. A 25-iki választás estélyen Andrassy Kálmán és dr. Szesztay Zoltán tart előadást, másnap az istentiszteleten Görömbei Péter esperes imádkozik és Bokross Elek főjegyző predikál; a díszközgyűlést az esperes nyitja meg s Porzsolt István jegyző mond alkalmi beszédet.

Az orsz. református tanáregyesület igazgatóságának küldöttsége, melyhez a budapesti református főgimnázium egész tanári testülete is csatlakozott, f. hó 17-én közbenjárt a vallás- és közokt. miniszternél, az államtitkároknál és a középiskolai ügyosztály vezetőjénél a református középiskolai tanárság státuszának az állami fizetés kiegészítés szempontjából újabb rendezése (megharmadolás), az egyes fizetési osztályok fokozataiban a 3 évi várakozási időnek a fizetésekiegészítésben részesülő református tanárságra is kiterjesztése, a jelen évi beszerzési előleg sürgős kiutalása és az országos tanári nyugdíjintézet terhére ellátott nyugdíjas tanárok, özvegyek és árvák háborús segélye ügyében. A közokt. miniszterium említett vezetői a küldöttséget igen szívesen fogadták, legmesszebbmenő jóindulatukról biztosították és megnyugtatták, hogy az előterjesztett kérelmeket a miniszterium a legrövidebb idő alatt teljesíteni fogja.

Az egyetemes névtár ügyében. Id. Hegedüs János a budafoki református lelkészi hivatal útján az Egyetemes Névtárhoz adatszolgáltatásra hívta fel az espereseket és lelkészeket. A felhívás az „Egyetemes Névtár minél teljesebbé tétele érdekében” adatván ki, alkalmas azon hiedelem felkeltésére, hogy itt a református egyház hivatalos névtárának folytatólagos kiadásáról van szó. Minthogy hasonló módon van megszövegezve az előfizetési felhívás is, a konventi iroda ez úton figyelmezteti az egyházakat, hogy id. Hegedüs János úrnak nincs megbízása az egyházi hatóságok részéről névtár kiadására, mivel a 6 évre nyert koncessziója lejárt s nem újított meg. Névtára nem hivatalos jellegű s a kerületek határozata, melyekben az egyházakat az Egyetemes Névtár megrendelésére kötelezték, a hivatalos névtárra vonatkozik, nem pedig a Hegedüs János magánnevtárra.

Tudományos pályatételek a debreczeni egyetem jogi karán. 1. A magyar közjogból: A rendeletek jogforrástana. Pályadíja: 600 korona. 2. A magyar magánjogból: A magánjogi cselekvési képesség, különös tekintettel a polgári törvénykönyvre vonatkozó 886. számú

törvényjavaslat rendelkezéseire. Pályadíja: 800 korona. 3. A büntetőjogból: Az alsóbb néposztályok védelme a büntetőjogban. Pályadíja: 300 korona. 4. A háború hatása a bűncselekmények elkövetésére és a büntetőjog fejlődésére. Pályadíja: 300 korona. 5. A közgazdaságtanból „A háború gazdasági hatása Debreczenben”. Pályadíja: 600 korona. 6. A statisztikából: „A születések és halálozások statisztikai mérőszámjai, egymáshoz való viszonya, főbb tényezői, különös tekintettel a gazdasági okokra és háborúkra”. Pályadíja: 600 korona. 7. A római jogból: „A jogügyletek értelmezése a római klasszikus jogtudósok tanítása szerint”. Pályadíja 600 korona. 8. A kereskedelmi- és váltójogból: Fejtessenek ki a magyar részvénytársasági jog reformjának irányelvei. Pályadíja: 600 korona. 9. A politikából: Külön állam volt-e Erdély 1691 és 1848 közt, vagy nem? Pályadíja: 800 korona. 10. A magyar közigazgatási jogból: A szegényügy a magyar közigazgatási jogban. Pályadíja: 300 korona. 11. Állami gyermekvédelem. Pályadíja: 300 korona. *Bernolák Nándor, e. i. dékán.*

Tartalom: Dr. Erdős József, A reformáció és a tudomány. (Egyetemi rektori székfoglaló 1917 szept. 17.) — Iskola: Dr. Lencz Géza, Évnyitó ima 1917 szept. 17.) — Egyház: Jakucs Sándor, Határozati javaslat — indokolás nélkül. — Halottaink. — Különfélék.

Pályázat.

A makói református egyház pályázatot hirdet két helyettes tanítói állásra.

Fizetés: 100—100 korona havonként az egyház pénztárából és lakás. Eredményes működés esetén még az év végével 100 korona mind-egyik helyettesnek az ösztöndíj alapból. Ezekon kívül a háborús segélyt is megkérjük a helyettesek részére s ha az állam megadja, úgy az is.

Kötelesség: A reá bízott osztály vagy osztályok vezetése.

Pályázhatnak református vallású férfi- és nő-tanítók s okleveles óvónők. Az állás azonnal elfoglalandó s az iskolai év tartamára terjed ki, vagyis 1917 szeptembertől 1918 június hó végéig.

Pályázatok alulírottához küldendők az okmányokkal együtt.

Makó, 1917 szeptember 16.

Bereczky László,
református lelkész,
iskolaszéki elnök.

1—2

A márokpapi-i református kántor-tanítói vagy helyettes tanítói állásra a pályázati határidő okt. 1-ig meghosszabbíttatik azzal, hogy okl. tanítónők, képezdészek, nyugalmazottak, óvónők is pályázhatnak.

2—2.

Református iskolaszék.

Pályázat.

A tiszaderzsi református egyház pályázatot hirdet helyettes tanítói állásra.

Fizetése: államsegély 700 kor., egyháztól 209 kor., egy öl pubafa s egyszobás lakás.

Kötelessége: III—V. vegyes osztályok tanítása s ismétlős fiúk vezetése.

Ha férfi választatik meg, kántort helyettesíteni tartozik.

Pályázhatnak okleveles tanítók, tanítónők vagy nyugdíjas tanítók.

Pályázati határidő szept. 29., állás választás után elfoglalandó. Kérvények lelkészi hivatalhoz küldendők.

Presbyterium.

Pályázat.

A tizsanagyfalui református egyház az 1917—18. iskolai évre helyettes kántor-tanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalom: a kétszobás szép lakás, megfelelő melléképületek és 1095 □-öl kerten kívül havonként előre fizetve 80 korona, kántori teendőkért évi 60 korona, stóla évi átlag 40 korona. Kötelesség: az I—VI. osztályú vegyes iskola egyházkerületi tanterv szerinti tanítása, kántori teendők végzése. Kanonikus órákon, valamint lelkész akadályoztatása esetén istentisztelet végzése, presbiteri jegyzőkönyv vezetése.

Pályázhatnak okleveles tanítók, tanítónők, képezdészek, óvónők. Nőre csak a tanítói teendők kötelezők.

Pályázati határidő szeptember 30. Állás azonnal elfoglalandó.

Tizsanagyfalu. (Szabolcs várm.)

Református lelkészi hivatal.

Pályázat.

Az adorjáni (Szatmár m.) református egyház pályázatot hirdet kántor-tanítói állásra.

Fizetése: Tisztességes lakás kerttel. Készpénz az egyház pénztárából 492 kor. 84 fill. évnegyedenként előre fizetve. Megfelelő állami fizetéskiegészítés. 6 kat. hold szántó föld (jelenleg bérbeadva, de beruházás megváltható) haszonélvezete. 2 drb. marha és sertés legeltetési joga. Ismétlő iskolások tanításáért községtől 50 kor. Temetésekért stóla.

Kötelessége: az összes tanítói és kántori teendők végzése. Kanonikus órákon lelkész helyettesítése.

Pályázhatnak okleveles férfi- és nőtanítók. Ha nőtanító választatik meg és a kántorságot nem vállalja, helyettesről megegyezés szerint maga gondoskodik. Ez esetben megválasztása ideiglenes, de egy évig az állást betölteni tartozik. Megválasztottnak igazolt költözködési költsége megterítettik.

Pályázati határidő szeptember 29. Állás választás után azonnal elfoglalandó. Kellően felszerelt pályázatok Református Lelkészi Hivatalnak küldendőek.

Adorján, u. p. Sárköz. (Szatmár megye.)

KÖNYVUJSÁG

Tanulmányok, bírálatok és ismertetések a magyar és külföldi irodalom köréből.

Szerkesztik CZEGLÉDY SÁNDOR pápai ref. theol. akad. tanár
Lic. FIZÉLY ÖDÖN, aranyosmaróti ev. lelkész és SZIMONIDESZ
LAJOS, nagybörzsönyi ev. lelkész.

Megjelenik

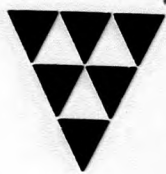
julius és augusztus hónapok kivételével minden hó 15-én és 30-án.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE 10 KORONA

Kiadja: **Scholtz Testvérek** könyvkereskedése Budapest, IX.,
Ferenz-körut 19., ahonnan bármely egyházi vagy világi irodalmi
termék beszerezhető. Gondos kiszolgálás, előnyös feltételek.

Bibliotheca Jubilaris

irodalmi ujdonságok, népszerű és tudományos művek jegyzéke a reformáció 400 éves jubileumára, magyar és német nyelven.

Kivánatra ingyen és bérmentve küldi meg

Hegedüs és Sándor

prot. irod. könyvkiadóhivatala

Debreczen.

Ujdonságok!!!

„Farkas József emlékezete“

Irta Dr. Pruzsinszky Pál. Ára 4 korona.

„NIETZSCHE és KÁLVIN“

Irta Sebestyén Jenő. Ára 3 korona.

Kaphatók:

KÓKAI LAJOS

könyvkereskedésében

Budapest, IV., Kamermayer Károly-u. 3.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékébe jelenleg 1550 szövetkezet tartozik, 78 millió korona évi forgalommal.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.